

Frågor och svar om elnätsavgifter och elnätsreglering

Elnätsavgifterna uppmärksammas med jämna mellanrum av media, vilket kan väcka många frågor. Energiföretagen Sverige svarar här på en del frågor om vad som ligger bakom avgifterna och skälen till att avgifterna förändras. En viktig del är investeringar för att säkra dagens elnät, men också för att bygga framtidens elnät, som ska bli smartare, mer flexibla och ha högsta leveranssäkerhet. Vi ger också svar på vilken roll Energimarknadsinspektionen, Ei, som granskar avgifterna har.

Hur är elnätsverksamheten uppbyggd i Sverige?

För varje ort finns ett elnätsföretag som har ensamrätten att distribuera elen till kunderna inom området. Elnätsverksamhet bedrivs som monopol beroende på att det inte är samhällsmässigt lönsamt att ha konkurrerande parallella elnät. Svenska elkunder kan därför inte välja elnätsföretag. Elnätsavgiften beror på var i landet kunden bor och om det är i tätort eller glesbygd (oftare dyrare i glesbygd). Flera andra parametrar, som förnyelse- och underhållsbehov, olika geografiska förhållanden och avkastningskrav påverkar också elnätsavgiften.

Vad tar elnätsföretagen betalt för?

Elnätsföretagen tar betalt för drift, underhåll och förnyelse av näten. Vidare ingår i avgiften kundservice och andra nödvändiga funktioner för elnätsverksamheten. Elnätsföretagen tar också ut en engångsavgift för anslutning till elnätet.

I avgifterna ingår också utvecklingskostnader som krävs för framtidens hållbara energisystem. Förändringar i samhället, som exempel ökad andel förnybar el (solceller hos kunder) och leveranssäkerhet, elbilens frammarsch och det uppkopplade hemmet som även ska kombineras med IT-säkerhet och integritet.

Energiföretagen ser positivt på den utvecklingen. Dock måste företagen kunna möta dessa förändringar på ett bra sätt och det arbetas idag intensivt med flera parallella frågor. De ökade krav som ställs i lagstiftning och regelverk från beslutsfattare och myndigheter är kostnadsdrivande i flera led, som exempel administration, IT-system och juridiska aspekter.

Kostnaden för det svenska stamnätet, som ägs av affärsverket Svenska kraftnät, ingår också i elnätsavgiften.

Kan elnätsföretagen ta hur mycket betalt som helst?

Nej, Energimarknadsinspektionen, Ei, kontrollerar att elnätsavgifterna är skäliga.

Hur reglerar Energimarknadsinspektionen, Ei, elnätsföretagens intäkter?

Ei övervakar elnätsföretagen genom att sätta ett tak, en intäktsram som gäller under en fyraårsperiod. Den nuvarande intäktsramen gäller fyraårsperioden 2016–2019. Elnätsföretagen får höja sina avgifter så länge de håller sig inom sin intäktsram. Företaget får också fördela sina höjningar hur de vill under den fyraårsperiod som intäktsramen gäller. Det betyder att de kan höja mer ett år och mindre ett annat.

Varför har avgifterna höjts förhållandevis mycket just nu?

Elnätsföretagen överklagade Ei:s beslut om intäktsramar för perioden 2012–2015 och domstolen gav elnätsföretagen rätt i att Ei:s beslut var felaktiga. Domstolsprocessen drog ut på tiden och nästan hela reglerperioden var till ända innan domen vunnit laga kraft. Det har gjort att elnätsföretagen inte förrän i slutet av perioden vetat hur stora intäkter de hade rätt till. Därför blir höjningarna just nu extra stora eftersom elnätsföretagen genom domstolsutslagen har fått en större intäktsram än Ei ursprungligen beslutade om. Skillnaden mellan det som redan tagits ut och det som elnätsföretagen fått rätt till efter beslutet om intäktsramarna för perioden 2012–2015 får tas ut under nuvarande period 2016–2019, vilket gett större höjningar nu.

Vad kan en kund göra som undrar över höjda elnätsavgifter?

Kunder är välkomna att kontakta sitt elnätsföretag och ställa frågor om orsakerna bakom höjningen. Elnätsföretagen har rätt att ta ut avgifter som täcker deras kostnader och ger en rimlig avkastning för att driva ett långsiktigt säkert elnät.

Varför är elnätsavgifterna olika i olika områden?

Elnätsavgifterna varierar mellan olika områden i Sverige. Kostnaden att bedriva elnätsverksamhet styr vad kunderna får betala. Här har elnätsföretagen olika förutsättningar. Till exempel är näten olika gamla, det är olika långt mellan kunderna, terrängen ser olika ut och antalet kunder att fördela kostnader på varierar. Dessutom har företagen olika avkastningskrav från sina ägare. Ellagen säger att elnätsföretagen har rätt till en rimlig avkastning. Vissa elnätsföretag har valt att driva näten närmast till självkostnadspris, medan andra tar ut en rimlig avkastning.

Kan kunderna påverka sin totala elkostnad?

Kundens totala elkostnad består av tre delar:

- Elnätsavgiften, priset för nättjänsten, som betalas till elnätsföretaget
- Elhandelspriset för el som kunden betalar till elhandelsföretaget
- Skatter och avgifter – elskatt, moms och avgifter till myndigheter

År 2017 bestod elkostnaden för en eluppvärmd villa med rörligt elpris i genomsnitt till 25 procent av elnätsavgiften, 30 procent av elhandelspriset och 45 procent av skatter och avgifter. Skatten är politiskt beslutad, den kan kunden inte påverka. Marknaden för elhandel är avreglerad till skillnad från elnätsverksamheten. Kostnaden för själva elen

(elhandeln) går därmed att påverka genom att kunden väljer annat elavtal hos sitt befintliga elhandelsföretag eller genom att byta till ett annat elhandelsföretag.

Kan kunden påverka sin elnätsavgift?

Det går alltid att kontakta sitt elnätsföretag och fråga om det går att göra något för att påverka elnätsavgiften. Det kan handla om att byta säkringsstorlek eller att få en annan tariff som bättre matchar kundens egen elanvändningsprofil.

Vad händer om ett elnätsföretag inte följer reglerna?

Om ett elnätsföretag till exempel tar ut mer än vad som beslutats i intäktsramen, så sänks intäktsramen för nästa period med motsvarande belopp. Företaget kan också få betala en straffavgift.

Vilka regler gäller för utformningen av elnätsföretagens avgifter?

Enligt lagen ska alla avgifter vara skäliga, objektiva och icke-diskriminerande.

- Ei kontrollerar skäligheten genom intäktsramarna. Här avses alla avgifter samlat, inte enskilda kunders avgifter. Elnätsföretagen får ha olika avgifter för olika kundkategorier.
- Kravet på objektivitet innebär att företagets samlade avgifter för en kundkategori måste motsvara de verkliga kostnader som elnätsföretaget har för denna kundkategori. Ett företag får inte gynna en kategori kunder på bekostnad av andra kundkategorier.
- Kravet på icke-diskriminering säger att kunder inom samma kundkategori ska ha likadana avgifter. Elnätsföretag får inte gynna en kund inom en kundkategori framför någon annan inom samma kundkategori.

Kan kunden överklaga elnätsavgiften?

En enskild elnätskund kan inte överklaga den allmänna nivån på elnätsavgifterna. Den regleras av Ei och avgörs i slutänden av domstol. Om kunden anser att avgiften inte är objektiv (kostnadsriktig) eller strider mot kravet på att vara icke-diskriminerande kan kunden anmäla detta till Ei.

Varför behövs investeringar i elnäten?

Framtidens krav på elnäten är andra än gårdagens. Näten ska bli smartare för att kunderna ska kunna agera mer energieffektivt i hemmen. Vi ska få in mer förnybar elproduktion, även från mikroproducenter, vilket ställer nya krav på flexiblare elnät. Den kraftiga urbaniseringen ökar trycket på elnätet i städerna. Framför allt minskar toleransen mot elavbrott i en värld med ökad digitalisering, vilket gör att leveranssäkerheten måste vara ännu högre än idag.

Högre krav i framtidens nät – hur ser det ut för de befintliga näten?

Elnäten byggdes i många fall på 1950-talet och under 20 år framåt. Det betyder att det även av åldersskäl finns behov av att rusta upp elnäten.

Hur stora investeringar rör det sig om i energibranschen och elnäten?

Energibranschen har ett investeringsprogram på cirka 300 miljarder kronor under perioden 2009–2018. 150 miljarder kronor handlar om ny elproduktion – där vindkraften dominerar – och resterande 150 miljarder kronor inom elnätverksamheten och satsningar främst inom fjärrvärme och gasverksamhet. Sedan millennieskiftet har elnätsföretagen till exempel satsat cirka 50 miljarder kronor i att förstärka eldistributionen mot vädrets makter – oftast genom att ersätta ledningar i luften på stolpar med elkablar i marken.

Görs andra satsningar kring elnäten som kommer kunden till godo?

Elnätsföretagen samarbetar inom elsamverkan för att klara av störstörningar i elnäten. Ett samarbete som kostnadseffektivt ger möjlighet till stora insatser för att åtgärda avbrott. Företagen hjälper varandra med utrustning och personal över hela landet i kritiska lägen, som stormar. Även affärsverket Svenska kraftnät deltar i samarbetet, där också sådant som bättre system för säker kommunikation utvecklats. Målet är att kunden ska få sin el tillbaka snabbast möjligt och få korrekt information hela tiden.